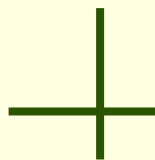


# **ВОВЕД ВО АГРАРНАТА ПОЛИТИКА**

## **Проф. д-р Драги Димитриевски**

2014/15



## Зошто се одлучивте да студирате земјоделски науки?

- ⇒ **Интерес:**
  - ⇒ Ме интересира земјоделството;
- ⇒ **Перспективност:**
  - ⇒ Земјоделството е перспективно и сакам да работам во овој сектор;
- ⇒ **Позитивен емоционален однос:**
  - ⇒ Ги сакам природата, добитокот, растенијата ...
- ⇒ **Грижа**
  - ⇒ Би сакал да придонесам во подобрување на земјоделството и животната средина;
- ⇒ **Примораност**
  - ⇒ Затоа што не успеав да се запишам на друг факултет;
  - ⇒ Не знам, едноставно се одлучив;
- ⇒ **Останато ...**

## Мотивација (провокација)

- ⇒ Мора да сте подготвени и да знаете:
  - ⇒ Каде ќе се вработите по дипломирање?
  - ⇒ Кој знаења и компетенции треба да ги стекнете за пазарот на трудот?
  - ⇒ Кој ќе биде вашиот работодавец?
- ⇒ Можеби немате одговор?
- ⇒ Последен час да размислувате на овие теми!

## Каде сметате дека ќе се вработите по дипломирањето?

1. Во производство (земјоделски стопанства, фарма...);
2. Во агробизнис (инпут/аутпут сектор, прехранбена индустрија, ...);
3. Наука и образование;
4. Советодавна служба;
5. Државни органи (министерства, општини, инспекторати ...);
6. Надвор од земјоделството;
7. Не знам...
8. Останато....

# Земјоделството е...

- ⇒ **Земјоделството е стопанска област**
  - ⇒ Производството и технологијата се само дел од стопанскиот процес.
    - ⇒ Резултатите се повеќе се зависни од продажбата на пазарите.
    - ⇒ Влијанието врз животната средина и економските можности...
- ⇒ **Земјоделството е стопанска област со посебен општествен интерес**
  - ⇒ Државата со регулациите силно е вклучена во земјоделството
- ⇒ **Значајно е влијанието на државата но не е доволно за функционирање на земјоделството.**
- ⇒ **Факти:**
  - ⇒ Земјоделските инженери се тесно поврзани со управувањето и одлучувањето во земјоделските стопанства и во институциите!
  - ⇒ Потребни се знаења: економски, социолошки, правни ...

# Мотивација

## Аграрна политика: дали сте знаеле?

### ⇒ Значителни јавни средства

- ⇒ ЕУ најголем дел од својот буџет го троши за поддршка на земјоделството (РМ во 2011: 115 мил. €, 2012: 130 мил €);
- ⇒ Некои фарми/сопственици на земјиште (во ЕУ) добиваат и повеќе од 1 мил. €;

### ⇒ Протекционизам

- ⇒ Дека просечно по крава во ЕУ се добива 2 € поддршка дневно што е повеќе од приходот на третина од населението

### ⇒ Политичко и стопанско значење

- ⇒ Земјоделството учествува со 1-2% од БДП (во РМ 10%), но има извонредно големо влијание на политичките случувања и одлуките како во ЕУ така и во САД (и во РМ),
- ⇒ Аграрната политика е важен елемент во меѓународната дипломатија.

# Мотивација

## Аграрна политика: дали знаете?

### ⇒ **Работни места**

- ⇒ Во врска со аграрната политика (планирање, подготвување, извршување и контрола) се вклучени голем број извршители (работни места).

### ⇒ **Зависност на земјоделството**

- ⇒ Половина од приходот на земјоделците во ЕУ доаѓа од буџетската поддршка;
- ⇒ Сериозни промени на аграрната политика (CAP)

### ⇒ **Прилагодување кон CAP**

- ⇒ Предпристапниот период бара дополнителни напори
  - ⇒ Преку 4000 правни документи (над 60.000 страници)
  - ⇒ Институции: реорганизација и нови

## Мотивација

### Зошто се изучува аграрната политика?

#### ⇒ **Комплексност на аграрната политика**

- ⇒ Без продлабочени знаења не би можело да се разбере ..., дури и тогаш има потешкотии...

#### ⇒ **Абстрактно знаење**

- ⇒ ... тешко абстрактно подрачје, кое се темели на објективни анализи и практични примери...

#### ⇒ **Професија**

- ⇒ Поголемиот број работни задачи во земјоделството се поврзани со аграрната политика (затоа што таа е обемна и сеопфатна).

#### ⇒ **Образование**

- ⇒ Познавањето на процесите се дел од општото образование и познавањето на фактите во областа
- ⇒ Соочување со реалната тежина и подготовка за професијата



# Мотивација – Аграрна политика I

- ⇒ **Земјоделството и државата**
  - ⇒ Заради управување со природните и човечките ресурси и политичко-економските причини и влијанието на државата, се воспоставуваат регулативи и различни облици на јавните политики
- ⇒ **Аграрна политика**
  - ⇒ Практично уредување на земјоделството и неговиот развој со средства и моќ на државата:
    - ⇒ Прописи, буџет - политики, институции
- ⇒ **Аграрна политика:** дисциплина на агроекономиката (применета економска наука), која се занимава со проучување на политиката во земјоделството и нејзиниот придонес

## Мотивација – Аграрна политика II

- ⇒ Аграрната политика добива во значење и отвора нови перспективи:
  - ⇒ Развој на руралните подрачја;
  - ⇒ Животната средина;
  - ⇒ Климатски промени;
  - ⇒ Социјални аспекти;
  - ⇒ Земјоделско-прехранбен комплекс (синџир);
  - ⇒ Управување со ризикот;
  - ⇒ Безбедност на храна;
- ⇒ Да се занимаваме со аграрната политика е многу повеќе од самото занимавањето со земјоделството!

## Мотивација – Аграрна политика III

- ⇒ Аграрната политика како научна дисциплина бара синтеза на различни знаења:
  - ⇒ Политичко-економски причини.
  - ⇒ Економска анализа;
  - ⇒ Проучување на политичките процеси;
  - ⇒ Историски процес и развој;
  - ⇒ Меѓународна политика;
  - ⇒ Разбирање на земјоделството во техничка смисла;
  - ⇒ Други придонеси: животна средина, социјален, здравствен...
  - ⇒ ...

# Цел на предметот

## Цел на предметот:

- ⇒ *Запознавање со основните начела на аграрната политика и да се разбере развојот и придонесот на македонската аграрна политика;*
- ⇒ *Запознавање со поимите, механизмите и придонесот од делувањето на државните институции врз земјоделството;*

## Предметот е „воведен курс“

### ⇒ *Три главни делови:*

- ⇒ *Теорија и начела на аграрната политика;*
- ⇒ *Развој на аграрната политика во РМ;*
- ⇒ *Делување на државата и механизми на одлучување;*

# Историски развој

# **Раѓање на модерната земјоделска политика**

## Земјоделската политика низ историјата

- ⇒ **Управување со резервите –библиски случај**
  - ⇒ Јозеф, везир во фараонскиот Стар Египет, утврдил промена на жетвата: 7 добри и 7 суви години, затоа во добрите години започнале да складираат жито, кое што довело до благосостојба, ***улога на државата во пазарна рамнотежа***
- ⇒ **Војни заради храна и богатства**
  - ⇒ Во историјата, државите при недостаток на храна, или со желба за богатства ги напаѓале другите и краделе богатства (колониј, освојувачки војни); некој вид на земјоделска политика
- ⇒ **Модерна држава**
  - ⇒ Настанувањето на модерната држава и нејзините институции води исто така кон раѓање на модерната земјоделска политика.
  - ⇒ Германија и по неа поголем дел од Европа- крајот на 19 век.

## Раѓање на модерната земјоделска политика – одговор на проблемот приход

- ⇒ Крај на 19.век, цената на пченицата значително паѓа
  - ⇒ Германскиот канцелар Bismarck ја подига царинската стапка (ги пропишува давачките при увоз), за да ги заштити (протекционизам) своите производители, кои бараат заштита од губење на приходот.
- ⇒ Причини:
  - ⇒ Пораст на меѓународната трговија (претходно многу повеќе поврзано на колонијалното богатство), која што овозможи:
    - ⇒ Развој на прекуморското земјоделство (САД) – населување и ширење на земјоделството на континентот.
    - ⇒ Развој на прекуморскиот сообраќај (пронаоѓање на парните бродови, брзиот превоз преку Атлантикот)
    - ⇒ Урбанизација (настанување на големите градови во Европа, потребата за храна)
  - ⇒ Демократија: политичко влијание на големопоседниците, кои извршиле притисок на владата, да ги почитува нивните интереси.



## Парична поддршка – првобитен модел на заштита

- ⇒ Во Германија цените повторно се покачиле. Настанала разлика помеѓу цената која ја регулирал пазарот и цената која ја создала државата со царини. Таа разлика е **ценовна** или **ценовно-пазарна поддршка** (market-price support).
  - ⇒ Основен облик на поддршка на земјоделството. Пример кој го определил развојот на земјоделството и земјоделската политика во Европа и Светот.
- ⇒ Три основни концепти на одговор на проблемот приход
  - ⇒ Франција ја следи Германија во заштитата (**конзервативен концепт**)
  - ⇒ Велика Британија го сочува својот либерален став (**либерален концепт**),
  - ⇒ Холандија и Данска пренасочување кон сточарството и технолошкиот развој, задруги(**прилагодувачки концепт**).
- ⇒ 130 години потоа немало големи промени во концептите на земјоделската политика.